

De placerade barnens sociala nätverk

- Hur upprätthålla kontakten till familjen och släkten

Mia-Maria Björkskog

Examensarbete
Det sociala området
2010

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	9594
Författare:	Mia-Maria Björkskog
Arbetets namn:	De placerade barnens sociala nätverk – Hur upprätthålla kontakten till familjen och släkten
Handledare (Arcada):	Arla Cederberg
Uppdragsgivare:	
<p>Sammandrag:</p> <p>I detta examensarbete undersöks de placerade barnens sociala nätverk. Arbetet är projekterat till ett barnhem i Helsingfors. Syftet med arbetet är att ta reda på med vilka nätverksmetoder man på ett barnhem kan stöda det placerade barnets kontakter till familjen och släkten, och hur nätverksarbetet fungerar i praktiken. Mina frågeställningar som jag utgått ifrån är: Vad är socialt nätverksarbete och hur kan man tillämpa det i barnhem? Vilka metoder används/har man använt i barnhemmet för att stöda det sociala nätverket? Hurudana upplevelser har de professionella av att stöda det placerade barnets sociala nätverk? Den teoretiska referensramen består av tre kapitel, tidigare forskning, barnskyddet och socialpedagogik i barnhemskontext. Som datainsamlingsmetod har jag använt mig av den öppna intervjun, och jag intervjuade 5 personer ur personalen på ett barnhem i Helsingfors. Resultaten i undersökningen visade att det för tillfället inte användes så mycket nätverksarbete på barnhemmet men att personalen hade positiva tankar kring nätverksarbete i allmänhet.</p>	
Nyckelord:	Socialt nätverk, empowerment, delaktighet
Sidantal:	46
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	19.11.2010

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social service
Identification number:	9594
Author:	Mia-Maria Björkskog
Title:	How to maintain childrens social network in residential care
Supervisor (Arcada):	Arla Cederberg
Commissioned by:	
<p>Abstract:</p> <p>This degree thesis examines social networks of the placed children and is a project for a children's home in Helsinki. The purpose of the work is to find out what kind of network methods the children's home use to support the placed child's contacts with the family and relatives, and how the operating network works in practice. The research questions for this degree thesis have been: What is social operating network and how can you put it into practice at a children's home? Which methods are used/ have been used at the children's home to support the social network? What kind of experience the professionals do have by supporting the placed child's social network? The theoretical framework consists of three chapters, previous research, law of child welfare and social pedagogy in children's home context. As data collection methods have I used open interviews, and I interviewed five persons from the staff at a children's home in Helsinki. The results from the examination showed that at the moment operating network isn't used that much at children's homes but that the personal had positive thoughts about operating networks in general.</p>	
Keywords:	Social network, empowerment, co-operation
Number of pages:	46
Language:	Swedish
Date of acceptance:	19.11.2010

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Sosionomi AMK
Tunnistenumero:	9594
Tekijä:	Mia-Maria Björkskog
Työn nimi:	Sijoitettujen lasten sosiaalinen verkosto -Miten ylläpitää yhteyttä perheeseen ja sukulaisiin
Työn ohjaaja (Arcada):	Arla Cederberg
Toimeksiantaja:	
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan sijoitetun lapsen sosiaalista verkostoa. Opinnäytetyö on hankeistuttu lastenkodille Helsingissä. Tämän työn tavoite on selvittää millä verkostotyö menetelmillä voi lastenkodeissa tukea sijoitettujen lasten kontakteja perheeseen ja sukuun, ja miten verkostotyö sujuu käytännössä. Kysymysasetelmat jotka ovat lähtökohtani on: Mikä on verkostotyö ja miten sitä käytetään lastenkodissa? Mitä menetelmiä käytetään / on käytetty lastenkodissa? Millaisia kokemuksia ammattilaisilla on sijoitetun lasten sosiaalisen verkoston tukemisesta? Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu kolmesta luvusta, aikaisemmat tutkimukset, lastensuojelu ja sosiaalipedagogiikkaa lastenkodin yhteydessä. Tiedonkeruumenetelmänä olen käyttänyt avointa haastattelua, ja haastattelin viittä henkilöä eräästä lastenkodista Helsingissä. Tutkimustulokset osoittivat, ettei tällä hetkellä verkostotyötä paljoakaan käytetä, mutta henkilökunnalla oli positiivisia ajatuksia verkostotyöstä yleensä.</p>	
Avainsanat:	Sosiaalinen verkosto, voimauttaminen, osallisuus
Sivumäärä:	46
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	19.11.2010

INNEHÅLL

1 INLEDNING	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och frågeställningar	8
1.3 Avgränsning	8
1.4 Centrala begrepp	9
1.5 Examensarbetets struktur	10
2 TIDIGARE FORSKNING	11
2.1 Barnens åsikter gällande placering och omhändertagning	11
2.2 Föräldrars eller professionellas åsikter gällande placering och omhändertagning	12
3 BARNSKYDD	15
3.1 FN:s konvention och barnskyddslagen	15
3.2 Placering och omhändertagning	16
3.3 Barnskyddsanstalter	18
4 SOCIALPEDAGOGIK I BARNHEMSKONTEXT	19
4.1 Socialpedagogik och socialpedagogiska arbetssätt	19
4.2 Socialt nätverk och nätverksarbete	21
4.3 Metoder	23
4.3.1 Nätverkskarta	23
4.3.2 Nätverksmöte	25
4.3.3 Solveig-terapi	25

5 METODIK	28
5.1 Datainsamlingsmetod	28
5.2 Urval av respondenter	28
5.3 Genomförandet av den empiriska undersökningen	28
5.4 Analysmetod	29
5.5 Etiska reflektioner	30
6 RESULTAT	31
6.1 Barn-familjkontakten	31
6.2 Samarbete	32
6.3 Nätverksarbete på barnhem	33
6.4 De professionellas åsikter om nätverksarbete	35
7 DISKUSSION	37
7.1 Resultat diskussion	37
7.1.1 Barn-familjkontakten	37
7.1.2 Samarbete	38
7.1.3 Nätverksarbete på barnhem	40
7.1.4 De professionellas åsikter om nätverksarbete	41
7.2 Metod diskussion	42
7.3 Förslag till fortsatt forskning	42
KÄLLOR	44
BILAGOR	

1 INLEDNING

I det första kapitlet kommer jag att beskriva bakgrunden till mitt ämnesval, arbetets syfte och vilka frågeställningar det utgår ifrån. Jag behandlar även avgränsningen av ämnet och ger korta definitioner på några av nyckelorden. Mitt examensarbete är projekterat till ett barnhem i Helsingfors.

1.1 Bakgrund

Jag blev intresserad av de placerade barnens sociala nätverk efter att jag läst en artikel ur tidningen Kirkko& kaupunki som hette ”Kummilapsi katosi” som handlade om hur gudföräldrarna och mostern förlorade kontakten med systerdottern efter att flickan blivit omhändertagen. Kvinnan försökte många gånger ta kontakt med barnskyddet för att få träffa flickan, men där menade de bara att hon inte hade någon rätt att veta var flickan finns då hon inte var förälder till barnet. Detta är något som inte borde få hända, alla omhändertagna och placerade barn har rätt att upprätthålla kontakten med sin familj även om de inte bor hemma. Barnen har alltid haft rätten att bibehålla kontakten, även om det ännu på 90-talet kunde hända att släktingar och andra som står barnet nära kunde förlora kontakten med barnet när det placerats utanför hemmet. När den nya barnskyddslagen trädde i kraft 1.1.2008 betonades det allt mera hur viktigt det sociala nätverket är för barn och rätten att träffa familjen och släktingar.

När jag hade min fördjupade praktik fick jag möjligheten att praktisera på ett barnhem. Då bestämde jag mig för att ta reda på hur barnens sociala nätverk ser ut i dagens samhälle. Jag ville få reda på hur man arbetar med att stöda eller hjälpa de placerade barnen och deras familjer och släkten att upprätthålla och förbättra deras förhållande till varandra. Under min praktik framkom det att antalet placerade barn blir allt fler i Finland, detta stärkte mitt val av ämne ännu mera och drev mig att ta reda på hur man kan stöda barn-familjekontakten på barnhem.

I mitt arbete kommer jag att genom teori och intervjuer belysa vilka olika nätverksmetoder det finns att använda för att förbättra familjerelationerna för de placerade barnen. Arbetet strävar även efter att få fram de professionellas åsikter om

nätverksarbetet och om de anser att det är positivt eller negativt att upprätthålla det placerade barnets sociala nätverk med familjen och släkten.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med mitt arbete är att ta reda på med vilka nätverksmetoder man på ett barnhem kan stöda det placerade barnets kontakter till familjen och släkten, och hur nätverksarbetet fungerar i praktiken. Fokus i mitt arbete ligger på personalens erfarenheter. Syftet är att ta reda på vad personalen anser och har för tankar kring nätverksarbetet.

Frågeställningarna är följande:

- Vad är socialt nätverksarbete och hur kan man tillämpa det i barnhem?
- Vilka metoder används/har man använt i barnhemmet för att stöda det sociala nätverket?
- Hurdana upplevelser har de professionella av att stöda det placerade barnets sociala nätverk?

Den första frågan utgör den teoretiska delen, medan den andra och tredje utgör den empiriska delen av mitt arbete.

1.3 Avgränsning

När jag valde mitt ämne bestämde jag mig för att fokusera på de placerade barnens sociala nätverk med familj och släkt, för jag anser att det är viktigt att känna sitt ursprung. För att barnen ska veta vem de är borde man ge dem möjligheten att känna sin familj och släkt.

Om man skulle se min avgränsning från Bronfenbrenners socialekologiska modell, ser man att jag fokuserat på mikrosystemet. Enligt Bronfenbrenner är mikrosystemet benämningen på det system som individen själv ingår i. Även om mikrosystemet innehåller fler än familjen och släkten kommer arbetet att fokusera endast på dem. Till mikrosystemet hör också vännerna från exempel daghem, skola eller från någon hobby-

verksamhet. Jag har också uteslutit mezzosystemet, exosystemet och makrosystemet från mitt arbete. (Forsberg & Wallmark 2000 s.38)

1.4 Centrala begrepp

De centrala begreppen i mitt arbete är socialt nätverk, empowerment och delaktighet.

Härnäst definieras begreppen kort, för att i senare kapitel behandlas utförligare.

Med socialt nätverk avser man de olika relationerna och kontakterna som man har med andra människor. Till det sociala nätverket räknas alla i individens livsområden, det vill säga alla som man direkt eller indirekt samverkar med. (Forsberg & Wallmark 2000 s. 10) Ett väl fungerande socialt nätverk har en normunderstödjande funktion, det skyddar individen från effekterna av stress och det har en betydelse för barns utveckling. Ett socialt nätverk bidrar till identitetsutveckling och skapar en trygg anknytning hos barn om de vet att de har människor som vill hjälpa och skydda dem. (Killén 1996 s.199)

Med empowerment strävar man efter att människorna ska reducera sin maktlöshet, eller att hjälpa dem att reducera den. Syftet är att människorna ska få ökat inflytande över sitt dagliga liv. (Askheim & Starrin 2007 s.139) Med empowerment-orienterat arbete brukar man söka, finna och bygga vidare på barnets och familjens egna resurser för att de sedan ska kunna fatta egna beslut som blir bäst för dem själva. Detta kommer i praktiskt arbete fram i metoder som syftar till att förstärka nätverk och förbättra färdigheter. (Askheim & Starrin 2007 s.140)

Delaktighet kan bland annat definieras utgående från Antonovskys teori KASAM, känslan av sammanhang. Man ska kunna se sig själv i ett sammanhang, förstå och uppleva meningsfullhet. KASAM består av tre komponenter som är begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. (Eriksson & Markstöm 2000 s137) Madsen menar att ett viktigt pedagogiskt insatsområde är att bana väg för socialt deltagande. Med detta menar han att man borde få till stånd strukturer i vardagslivet där vägarna till deltagande är synligt och öppet för så många barn som möjligt. (Madsen 2006 s. 213)

1.5 Examensarbetets struktur

I kapitel två "Tidigare forskning" presenteras forskningar om barns, föräldrarnas och professionellas erfarenheter om placering och omhändertagning.

Teoridelen i detta arbete består också av barnskydd och "socialpedagogik i barnhemskontext". Barnskyddsdelen berör barnskyddslagen, placering och omhändertagning plus barnskyddsanstalter. "Socialpedagogik i barnhemskontext" avser att belysa hur socialpedagogiken tillämpas i barnhem och hurdana metoder där används. Slutligen går jag djupare in i tre olika nätverksmetoder, som är Solveig-terapi, nätverkskartan och nätverksmötet.

Efter teoridelen kommer metoddelen där jag presenterar metodvalet och analysmetoden.

Sedan följer resultatredovisning av det empiriska materialet och slutligen diskussion om mitt arbete.

2 TIDIGARE FORSKNING

I kapitlet tidigare forskning kommer jag att lyfta fram sex olika artiklar som jag hittat, och delat upp i två kategorier. Några är ur barns perspektiv medan de andra är föräldrars och professionellas perspektiv. Nästan alla är hittade genom google scholar, förutom några som är från Socialvetenskaplig tidskrift.

2.1 Barnens åsikter gällande placering och omhändertagning

Jag har valt två tidigare forskningar som tar fasta på barns åsikter. Den ena fokuserar på föräldrakontakt och familjetillhörighet, hur barnen anser att det är viktigt att ha en vuxen i sitt liv, medan den andra lyfter fram institutioner och huruvida dessa borde vara hemlika eller ej.

Den första forskningen är gjord av Gun Anderssons och hon har skrivit "Föräldrakontakten och familjetillhörighet ur fosterbarns perspektiv". (Andersson, 1998) Andersson utförde sin undersökning i Sverige om hur barn behöver vuxna i sin uppväxt för en trygg tillvaro. Som datainsamlingsmetod valde hon att intervjua barn i 10-11-årsåldern. Andersson intervjuade 14 barn från olika familjehem, och kom fram till att barn som blev omhändertagna hellre ville bli placerade på ett familjehem än på en anstalt, eftersom de i familjehem skulle få känna familjetillhörighet även om de inte bodde hemma. Det framkom också att nästan alla placerade barn höll kontakt med den biologiska mamman, medan bara hälften med den biologiska pappan. Även om barnen i något skede skulle få flytta tillbaka hem var det en stor del som inte ville göra det. Orsaken till detta var att de knutit starkare relationer till fosterfamiljen och ville stanna där. De flesta som flyttade tillbaka hem fortsatte att hålla kontakt med fosterfamiljen.

Den andra forskningen handlar också om familjetillhörighet, men den är ur ett annat perspektiv. Marie Sallnäs har gjort en forskning om hur institutioner borde vara så hemlika som möjligt för att barnen ska trivas (Sallnäs, 1999). Artikeln heter "Institutionsvård för barn och ungdomar – Att vara som en familj". Sallnäs har gjort en undersökning om hur det är när barn förs bort hemifrån och hur man på institutioner borde få dem att känna sig trygga. För barns uppväxt är familjen idealet, men om man inte kan bo hemma borde man ändå kunna känna familjetillhörighet på något vis. I

denna forskning gjordes en enkätundersökning på barnskyddsinstitutioner i Sverige och i den framkom att de flesta tidigare hade bott i fosterhem och därför strävar man på institutioner efter att skapa hemlika miljöer så att barnen även där kan känna sig trygga. Det Sallnäs ville få fram med sin forskning är att även om barn bor på institution ska det kännas tryggt för dem, institutionen är deras hem.

Även om Sallnäs och Anderssons forskningar var aningen olika kom de båda fram till att familjetillhörigheten är viktig för alla barn och unga. Även i detta arbete tar jag upp familjens betydelse för barn. Jag kommer att ta reda på vad personalen på barnhem anser om barn-föräldra kontakten och huruvida den borde förbättras eller inte.

I kapitlet barnskyddsanstalter behandlas hur barnhem borde fungera enligt lagen, vilket går att sammankoppla med Sallnäs artikel.

2.2 Föräldrars eller professionellas åsikter gällande placering och omhändertagning

Gällande forskning kring föräldrars och professionellas åsikter och tankar har jag valt fyra artiklar. De som tar upp föräldrars röster handlar om föräldrars tankar om hur det är att ha barnen placerade utanför hemmet och hur de känner sig som förälder då deras barn blivit omhändertaget.

De två forskningarna som är gjorda ur de professionellas synvinkel har stark sammankoppling med varandra. Den ena handlar om hur barns åsikter tas i beaktande vid placeringar, medan den andra handlar om vem som bestämmer vart ett barn ska placeras.

Den första artikeln heter "Föräldrars röster – hur är det att ha sina barn placerade i fosterhem? Brukare och forskare samverkar". Det här är en forskning av Ingrid Höjer utgiven av Stiftelsen Allmänna barnhuset (2007/2). Höjer försöker nå föräldrar och få fram deras åsikter och tankar om hur det är att ha sina barn placerade utanför hemmet. Hon tar även upp hur kontakterna ser ut mellan barnen och de biologiska föräldrarna. Höjer kom fram till att "begreppet kontakt i detta sammanhang kan användas på flera olika sätt, och vanligtvis innefattar det både direkt och indirekt kommunikation mellan placerade barn, deras föräldrar och övriga medlemmar av ursprungsfamiljens nätverk", i

form av besök, brev eller telefonsamtal. För att samla in data har Höjer gjort 15 stycken intervjuer med föräldrar som har haft eller har placerade barn, och därtill gjordes två gruppsamtal. Åsikterna varierade en hel del om placeringen, ”några föräldrar har känt sig delaktiga och respekterade, medan andra igen har känt sig maktlösa och uteslutna från diskussioner och planering av placeringen”. Det som ansågs viktigt är att samarbetet ska fungera mellan föräldrarna, fosterföräldrarna och socialen. Om samarbetet fungerar mellan alla så ökar det också barnets trygghet. Slutsatsen var att de flesta föräldrarna accepterade situationen och ansåg att samarbete var det viktigaste för att arbetet ska fungera. Det fanns också föräldrar som enbart hade negativa åsikter om fosterhem och placeringar. (Höjer 2007)

Den andra forskningen med föräldrars röster är gjord av Satu Suurpalo och det är en pro gradu som har titeln ”HUONO ÄITI? Äitiys lapsensa huostaanoton kokeneiden äitien sanoittamana”. Suurpalo skrev sin pro gradu vid Jyväskylän universitet 2007. Hennes syfte var att få fram åsikter och tankar av mammor med placerade barn och hur de kände sig när deras barn var placerade. Sedan tidigare finns en myt om kvinnor att om deras barn blivit omhändertagna anses de vara misslyckade mammor, så nu ville Suurpalo få reda på om mammorna själva känner att det är så. Hon intervjuade fem mammor som hade sina barn placerade och fick fram att de har dålig självkänsla därför att samhället anser att de är dåliga mammor. De känner sig stämplade därför att det inte klarar av att vara en sådan mamma som myten kräver, alltså nästan som en supermamma som klarar allt. I intervjuerna fick hon som svar att de accepterat situationen som den är men ändå fick hon känslan av att de bara gett upp sin strävan efter att förändra andras åsikter om hurdana fostrare mammorna med omhändertagna barn är.

Sofia Linderots har skrivit en uppsats för licentiatexamen ”Att placera eller inte placera i släktinghem, det är frågan. En studie kring familjehemsplaceringar – lagstiftning, attityder och handläggning inom socialtjänsten”. Uppsatsen är utgiven av Lunds universitet, socialhögskolan 2006:1. Syftet med hennes avhandling är att ta reda på hur socialtjänsten bestämmer vart barnet ska placeras i första hand. Är det släkten, fosterfamilj eller institution i första hand? Hon söker även efter kunskap om placeringsformerna, men främst vill hon få fram ställningstaganden om

släktingplaceringar. Som tillvägagångssätt har hon använt sig av både kvalitativa och kvantitativa metoder. Det framkommer i resultatet att för många decennier sedan var det vanligare att barn placerades i släktinghem och att det minskar numera.

Elise Christensen från Umeå universitet har gjort en annan undersökning ur professionellas synvinkel som heter ”Kommer barnens åsikter fram i samband med deras familjehemsplaceringar?”. (Christensen 2006) Som datainsamlingsmetod har hon använt kvalitativ metod och intervjuat professionella. Hon har intervjuat tre socialsekreterare och en familjehemsarbetare. Det material hon fick från intervjuerna kompletterade hon med litteraturstudier. Christensen blev positivt överraskad över sina resultat som hon fick utifrån intervjuerna. Där kom det fram att man strävar efter barnets bästa och i de mån det går stävar men efter att lyssna på barnets åsikter. Det kom även fram att tonåringar och ungdomar i större mån kan komma till rätta med egna åsikter.

De här fyra artiklarna handlar inte direkt om samma sak som mitt arbete, men kopplingar kan man se, till exempel i Christensens undersökning om barns åsikter strävar man efter att lyssna på barnen. I det här arbetet kommer det i barnskyddslagen fram att barn ska vara delaktiga och få ge åsikter angående sin situation. Barns hörande kommer även fram i detta arbete när det gäller nätverkskartan, för när man gör en nätverkskarta måste man höra på barnet för att få kartan ifylld korrekt.

Artikeln om att placera i släktinghem är den som har minst att göra med mitt arbete. Det som går att jämföra blir de olika placeringsformerna.

De två forskningarna om föräldrars åsikter kan bäst knytas samman med mitt arbete av de här fyra, för även jag vill ha fram åsikter om hur det är när barn är placerade.

3 BARNSKYDD

I detta kapitel tar jag upp de centrala principerna i barnskyddet inklusive omhändertagning och vad det innebär. Slutligen presenteras även barnskyddsanstalterna, vad de är och hur de fungerar.

3.1 FN:s konvention och barnskyddslagen

FN:s konventionen om barns rättigheter eller barnkonventionen som den även kallas trädde i kraft den 20 november 1989, då den antogs av FN:s generalförsamling.

Barnkonventionen ligger som grund för barnskyddslagen och dess fyra grundläggande principer är:

- att alla barn har samma rättigheter
- att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut
- att alla barn har rätt till liv och utveckling
- att alla barn har rätt att säga sin mening och få den respekterad

En annan viktig punkt i barnkonventionen som berör mitt arbete handlar om barns rätt till en familj, *”de stater som anslutit sig till denna konvention erkänner att barn bör växa upp i en familjemiljö, i en atmosfär av glädje, kärlek och förståelse för en fullständig och harmonisk utveckling av hans eller hennes personlighet”*. (Askheim & Starrin 2007 s.140)

Familjen kommer i första hand, och en positiv barn-föräldrakontakt är någonting som gynnar samhället. Också i barnskyddslagens olika paragrafer poängterar man hur viktig barnets uppväxtmiljö är, såsom 1 § i barnskyddslagen. Lagens syfte är att *trygga barnets rätt till en trygg uppväxtmiljö, en harmonisk och mångsidig utveckling samt till särskilt skydd*. (Taskinen 2007 s.108)

Inom barnskyddet räknas alla under 18 år fyllda som barn, medan 18-20 åringar är unga. En del av barnskyddets åtgärder är endast riktade mot barn, men de unga som tidigare hört till barnskyddet har rätt till eftervård. (Taskinen 2010 s.15)

3.2 Placering och omhändertagning

Kärnan i barnskyddet är att säkra barnets intresse, och enligt 37 § är den första stödåtgärden för ett barn med bristande omsorg placering inom öppenvården, antingen med förälder eller vårdnadshavare eller någon annan som svarar för barnet fostran. Ett barn kan även placeras ensamt för en kort tid om det är nödvändigt. Kraven är då:

1. barnets behov av stöd skall kunna bemötas
2. barnet skall kunna rehabiliteras
3. omsorgen om barnet skall kunna ordnas tillfälligt pågrund av att vårdnadshavaren eller någon annan person som svarar för barnets vård och fostran är sjuk eller av annan motsvarande orsak.

Föräldrar ska höras vid alla fallen och har barnet fyllt 12 år har de rätt att ge samtycke. Om det gäller placering tillsammans med förälder räcker det med att höra den vuxna. (Taskinen 2010 s.195)

Om stödåtgärderna inom öppenvården inte räcker är omhändertagning den sista möjligheten. Med omhändertagning menar man att myndigheterna får ansvaret för barnets vård, bland annat om var barnet ska bo. Man ska komma ihåg att även omhändertagna barn behöver kärleksfulla relationer och boendegemenskap, där omsorg, lärande, rehabilitering, vård, enande och tillväxt till vuxenlivet ska kunna kombineras.

Med vård utanför hemmet stävar man efter att skapa en trygg atmosfär och gemenskap för barnen. (Bardy 2009 s73) I barnskyddslagen lyfts det också upp om upprätthållandet av barn-familjkontakten, där står det att: *”Ett barn som vårdas utom hemmet skall tillförsäkras för barnets utveckling viktiga, fortgående och trygga mänskliga relationer. Barnet har rätt att träffa sina föräldrar, syskon och andra barnet närstående personer genom att ta emot gäster eller företa besök utanför platsen för vård utom hemmet samt att hålla kontakt med dem i övrigt per telefon eller genom att sända och ta emot brev eller därmed jämförbara andra förtroliga meddelanden eller andra försändelser.”* (Taskinen 2010 s. 201)

Upprätthållandet av barn-familjkontakten är heller inte alltid det bästa för barnet och i vissa fall hamnar man att begränsa barnen att träffa föräldrarna. I barnskyddslagens 62 § står orsakerna till varför kontakten borde begränsas:

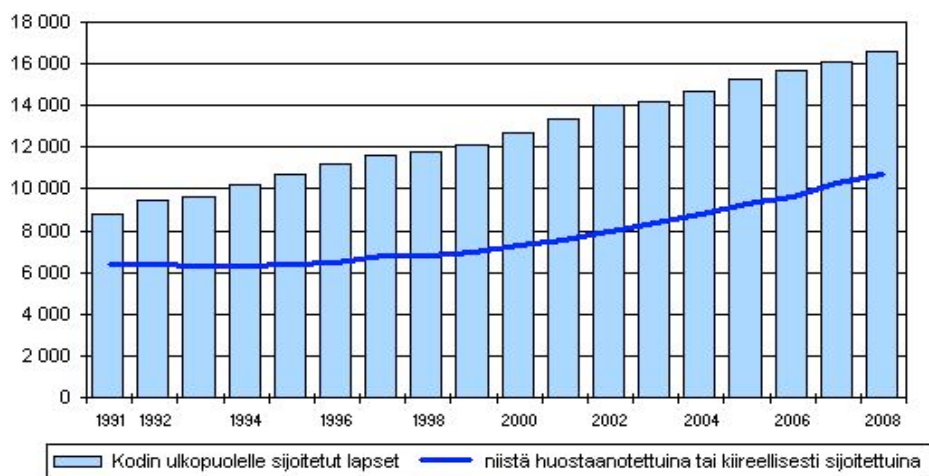
- 1) kontakten äventyrar uppnåendet av syftet med vården av barnet utom hemmet och en begränsning är nödvändig med tanke på barnets vård och fostran, eller
- 2) kontakten är till fara för barnets liv, hälsa, utveckling eller säkerhet, eller
- 3) en begränsning är nödvändig för föräldrarnas eller familjens övriga barns säkerhet, säkerheten för de andra barnen i familjehemmet eller anstalten eller personalens säkerhet, eller
- 4) ett barn som fyllt 12 år motsätter sig kontakten. Detsamma gäller ett barn som är yngre än 12 år, om barnet är så utvecklat att hans eller hennes vilja kan beaktas.

Om ett barn blivit omhändertaget ska det göras en kartläggning av barnets närstående nätverk innan barnet blivit placerat utanför hemmet. I barnskyddslagens 32§ står det att : ”Innan ett barn placeras utom hemmet skall utredas vilka möjligheter den förälder hos vilket barnet inte huvudsakligen bor, släktingar eller andra barnet närstående personer har att ta emot barnet eller på annat sätt stödja barnet.” (Taskinen 2007 s.108)

Att barnet omhändertas säkrar inte barnets bästa i sig, utan det viktiga är var barnet får bo och hurudan omsorg och vård det ges.

Antalet på de omhändertagna barnen stiger hela tiden i Finland (Figur 1). År 2008 var det över 11000 barn som var omhändertagna eller hade brådskande placering.

Tre fjärdedelar av de omhändertagna är brådskande placerade och av alla omhändertagna var en femtedel omhändertagna mot sin vilja. (www.stakes.fi 12.08.2010)

Figur 1. Antalet placeringar av barn och unga utanför hemmet och omhändertagna under åren 1991-2008 (www.stakes.fi 12.08.2010)

Omhändertagandet ska avslutas av socialnämnden då behovet av omhändertagande och vård utom hemmet inte mera föreligger. Det är viktigt att förbereda barnen och föräldrarna för återkomsten i sådana fall. Barnets bästa ska även här komma i första hand. Omhändertagandet upphör senast då den unga fyllt 18 år och blir självständig, eftervård fås även när man blivit myndig. (Taskinen 2000 s.54)

3.3 Barnskyddsanstalter

I barnskyddslagens 49 § om vård utom hemmet står det:

Vård av barn utom hemmet kan ordnas som familje- eller anstaltsvård eller på något annat sätt som motsvarar barnets behov (Taskinen 2010 s.200)

Även om det i lagen oftast bara nämns om familjevård (familjehem) och anstaltsvård (barnskyddsinstitution), är utbudet för placeringsalternativ i verkligheten mycket större. Alternativen inom institutionsvården är barnhem, ungdomshem, skolhem, mottagningshem, familjehemssammanslutningar med mera. Det är svårskötta barn och unga som placeras på anstalter med specialkunnande, därför förutsätts anstalten ha den yrkeskunskap som krävs för uppgiften. (Taskinen 2007 s.83)

På varje anstalt ska det alltid finnas en föreståndare som ansvarar för anstaltens vård- och fostringsuppgifter. Föreståndaren bör även ha en lämplig högskoleexamen, kännedom om branschen och ha tillräcklig ledarförmåga. Det skall också finnas tillräckligt med yrkesutbildad personal från socialvården och annan för att barnen och unga ska få den vård och fostran de kräver. I bostadsenheterna får det bo högst 7 barn eller unga tillsammans. I hela byggnaden får det finnas 24 barn och unga placerade samtidigt. (Taskinen 2007 s.83)

4 SOCIALPEDAGOGIK I BARNHEMSKONTEXT

I det följande behandlas socialpedagogik i barnhemskontext, det vill säga hur man som socialpedagog kan arbeta på barnhem samt vilka metoder man använder där. Därefter kommer begreppet socialt nätverksarbete och olika nätverksmetoder som används på barnhem att presenteras närmare. Metoderna som jag valt att skriva om är nätverkskartan, nätverksmöten och Solveig-terapin. Dessa är de vanligaste, och nätverkskartan finns även med i barnskyddslagen.

4.1 Socialpedagogik och socialpedagogiska arbetssätt på barnhem

Enligt socialpedagogisk teori strävar man efter att slå vakt om barnets välfärd och välmående. Socialpedagogik är en vetenskap som också kan beskrivas som ett arbetssätt som har specifika mål och specifika frågeställningar. Man strävar efter att stötta barnens utveckling till självständiga och kritiskt tänkande individer. (Madsen 2001 s.7)

Inom socialpedagogiken är empowerment ett viktigt begrepp, för med socialpedagogik stävar man efter att ge hjälp åt självhjälp till de utsatta. Med empowerment försöker man utveckla barns förmåga att klara sig själva i samhället genom att stärka deras självkänsla och delaktighet. (Hämäläinen 1999 s.69)

Empowerment-orienterat arbete brukar därför oftast inriktas på att återge makt och kontroll till de maktlösa. ”I praktiskt arbete kommer detta till uttryck i metoder som syftar till att förstärka nätverk och förbättra färdigheter.” (Askheim & Starrin 2007 s. 142) Socialpedagogernas roll i detta sammanhang blir att stå solidariska med nedtryckta och svaga individer, motarbeta social orättvisa och ojämlikhet samt att bekämpa sådana klyftor som orsakar marginalisering och maktlöshet. Med empowerment försöker man alltså ge den enskilde möjligheter att styra och ta ansvar för sitt eget liv. (Askheim & Starrin 2007 s.216)

När man arbetar som pedagog på barnhem är det viktigt att vara förebild för barnen och de unga. Genom att visa hur man fungerar i vardagliga situationer lär barnen sig det också. Man ska kunna samarbeta med föräldrarna, vara en vuxen som bryr sig, vårdare,

hjälpare, vuxenmodell, samt vara den som lyssnar på barnen, förstår deras känslor och även sätter gränser för dem. (Bardy 2009 s.43)

Ett av socialpedagogikens syften är att stärka människorelations- och interaktionsarbetet. Man strävar efter att individen ska få ett bra liv. (Hämäläinen 1999 s.69) Det handlar även om att återsocialisera personer som av någon anledning fallit ur ledet genom avvikande och icke accepterande beteenden. (Eriksson & Markstöm 2000 s.75)

Till sociala arbetssätt hör också behandlingsarbete, som kan vara av både behandlande eller förebyggande karaktär. Det sägs att behandlingen har olika syften, så som uppfostran, anpassning, träning, att förbättra livsvillkor och så vidare. Men det man strävar efter är förändring och förbättring av olika förhållanden. Även om metoderna för behandlingsarbete och behandlingsbegreppet används flitigt inom socialt arbete är dessa inte alltid väl definierade, men det är vanligt att man anser dessa som det sociala arbetets kärna. Behandlingsarbetet utgörs av flera olika behandlingsmetoder och kan därför inriktas mot individer, par, familjer och andra grupper, inklusive sociala nätverk. Relationen mellan behandlaren och den hjälpbehövande utgör det centrala i allt behandlingsarbete. Relationen kan se olika ut i olika kontexter inom olika behandlingsinriktningar, men det viktiga är att samspelet fungerar. (Eriksson & Markstöm 2000 s133)

Det behandlingsarbete som lämpar sig bäst i barnhemskontexten är det så kallade miljöterapeutiska arbetet. I miljöterapeutiskt arbete används den omgivande miljön som en del av det sociala förändringsarbetet. Metoden är ett dialektiskt förhållande där det sker en ömsesidig växelverkan mellan person och miljö och där individen är ett agerande subjekt. Den id´e miljöterapi bygger på är reella, det vill säga verkliga situationer och aktiviteter. Även denna metod för behandlingsarbete ska baseras på någon form av ideologi och en teoribas. (Eriksson & Markstöm 2000 s135)

Teoribasen utgörs av bland annat socialpsykologiska teorier om exempelvis grupper och normer, pedagogik, kommunikationsteori, teorier om personlighet och så vidare. När det gäller förhållandet mellan sociala processer och avvikande beteenden kan vi använda en teori som betraktar ett sociologiskt tänkande. (Eriksson & Markstöm 2000 s135)

Syftet med miljöterapeutiskt arbete är att individen ska fungera bättre i sociala och praktiska sammanhang. Möjligheten till lärande och utveckling i relation till andra människor främjas genom att man är tillsammans med andra i grupp. Miljöterapi kan därför användas i olika grupper och deltagarnas åldrar kan variera, det viktiga är att den omgivande atmosfären ska ge en trygghet så att individen vågar pröva att lära känna sig själv och andra. Det är också viktigt att behandlingsmiljön påminner om samhället, för att erfarenheterna om miljöterapi ska kunna fungera efter avslutat arbete. I miljöterapeutiskt arbete är det vardagliga praktiska arbeten man övar på, exempel är bland annat hushållsarbete, skolarbete och olika fritidsaktiviteter. Man tränar även individens koncentration, målorientering, beslutsfattande och så vidare. För att stöda individen i denna träning bör det finnas en fast daglig struktur, gränser, träning i konfliktlösning och så vidare. I denna behandlingsform är det viktigt att socialpedagogen tillbringar mycket tid tillsammans med klienten. (Eriksson & Markstöm 2000 s136)

Det är viktigt att socialpedagogen har ett mål för verksamheten och att behandlingen integreras till en helhet. Utgångspunkten i behandlingsarbetet utgörs av situationer som uppkommer i klientens vardag. För att arbetet ska fungera ska det finnas ett intensivt samspel mellan behandlare och klient. (Eriksson & Markstöm 2000 s136)

En term som hör till miljöterapi är KASAM, känsla av sammanhang. KASAM innebär begriplighet, hanterbarhet och mening. Det man strävar efter är att människor ska känna av "att livet har en innebörd och engagemang, så upplever man mening med livet." Därför är det viktigt att man i behandlingsarbetet hittar de resurser som leder till människans hälsa och välbefinnande. Miljöterapeutiskt arbete strävar alltså efter att stärka människans copingstrategier, det är arbetets avsikt. (Eriksson & Markstöm 2000 s137)

4.2 Socialt nätverk och nätverksarbete

En klassisk definition av socialt nätverk lyder: "ett typiskt kontaktmönster i en grupp av vissa personer, där kontaktmönstret har den egenskapen, som helhet betraktat, att det kan användas för att förklara hur dessa personer uppför sig." (Klefbeck & Ogden 1995 s.84)

Det går också att skilja på primärt och sekundärt nätverk. Det primära nätverket är det som berör mitt projekt. Till det hör föräldrar, syskon, släkt, vänner och grannar, det vill med andra ord säga umgängeskretsen. Om barn hamnar i kris är det i första hand dessa som man mobiliserar. Stödet i svåra situationer utgörs av dessa, oftast för att de känner varandra och de har nära kontakt med varandra. Det sekundära nätverket utgörs däremot av de professionella, som inte kommer av sig själva. Detta nätverk formaliseras av olika kanaler, så som anmälan, tidsbeställning, besöksid och särskild mottagningstid. Om en person kommer att ha mycket att göra med det sekundära nätverket kan det hända att det primära nätverket minskar och de professionella uppfattar en större del av nätverket. När barn blir placerade utanför hemmet är det inte ovanligt att omsorgskretsen minskar och barnen knyter starkare relationer till de professionella. Barnen söker trygghet av de vuxna som finns i omgivningen. (Klefbeck & Ogden 1995 s.85)

Det har gjorts undersökningar på hur människan i svåra livssituationer påverkas beroende på det sociala nätverket. Har man ett dåligt socialt nätverk mår människan sämre även om hon skulle få professionell hjälp. Människans hälsa och utveckling utgörs oftast av samspel med andra. (Eriksson & Markstöm 2000 s. 137) Har alltså människorna en social gemenskap ger det dem självförtroende och en känsla av tillhörighet. (Askheim & Starrin 2007 s.117)

Socialt nätverksarbete är alltså ett individinriktad psykosocialt behandlingsarbete som kan se ut på olika sätt och ha olika teoretiska grundtankar. Man kan finna teoretiska grunder till nätverksarbetet främst inom systemteori, strukturfunktionalistisk och socialantropologisk teori. I systemteorin utgår man ifrån att mänskliga problem företrädesvis kan förklaras utifrån samspelet, det vill säga att människor ingår i komplexa mänskliga system. (Eriksson & Markstöm 2000 s. 137)

Det man stäver efter med socialt nätverksarbete är att människor skulle relatera till eller återfinnas i relationer. Det som ska kommas ihåg när man använder begreppet socialt nätverksarbete är att då sker det inom en kontext för social kontroll, till exempel på barnhem. Nätverksarbetet är alltid frivilligt för klienterna. (Forsberg & Wallmark 2000 s. 11)

Socialt nätverksarbete kan utföras med hjälp av olika metoder såsom nätverkskartor och nätverksmöten. (Eriksson & Markström 2000 s.137)

4.3 Nätverksmetoder

Det finns många olika nätverksmetoder som kan används på barnhem, men det är socialpedagogens roll att vara nätverksuppbyggaren och se vilken metod som lämpar sig bäst för klienten. För att pedagogen inte ska ses som nätverksersättare är hon därför istället nätverksbyggare. (Madsen 2001 s.138)

I det följande presenteras två metoder som hör till socialt nätverksarbete, nätverkskartan och nätverksmötet.

En annan metod som kommer att presenteras men som inte hör till socialt nätverksarbete är Solveig-terapi. Denna metod är känd på barnhem och den utförs av egenvårdarna. Egenvårdarna stöder barnet att komma ihåg sitt ursprung och viktiga personer, man stävar efter att återuppbygga eller förbättra relationerna.

4.3.1 Nätverkskarta

På många institutioner är det vanligt att man bygger upp klientens nätverk i samband med in- och utskrivning. (Klefbeck och Ogden 1995 s.212) Det finns även med i barnskyddslagens 32 § att ett närstående nätverk ska göras upp när ett barn blivit placerat utanför hemmet. (Taskinen 2010)

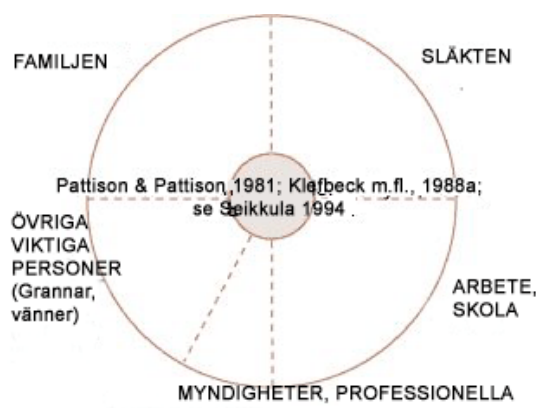
Med hjälp av en nätverkskarta kan man rita upp en yttre bild av klientens relationer, det vill säga att man antecknar de personer som hör till klientens omgivning. Genom att klienten tillsammans med till exempel en nätverksterapeut ritar upp en kartbild på nätverket kan man lättare föra ett meningsfullt samtal omkring den hjälpsökandes sociala verklighet. Med hjälp av kartan kan den professionella bättre förstå hur klienten upplever sin situation, plus att klienten och den professionella kommer att ha lättare att utbyta tankar och idéer om situationen. Det viktigaste i ett terapeutiskt sammanhang är inte hur kartan rent ”objektivt” ser ut, utan samtalet under kartritandet är det väsentligaste. När barnet får möjligheten att tala ut börjar processen för bearbetandet av förhållanden. (Forsberg & Wallmark 2000 s. 50)

Det finns olika sorters nätverkskarter och man kan rita dem på olika sätt. Det är viktigt att se vilken karta lämpar sig bäst vid olika situationer. Den som jag nu presenterar är den vanligaste, den så kallade subjektiva fyrfältskartan. Den subjektiva nätverkskartan är utvecklad av nätverksgruppen som leddes av Klefbeck & Marklund (1987).

Nätverkskartan utgör sin grund i Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell. (Seikkula 1994 s.22)

När man ritar en nätverkskarta gör man det i flera etapper, tiden för arbetet varierar för varje klient. Som första steg blir det att rita upp en cirkel, där klienten skall placera sig själv i mitten av den. Om klienten är en man/pojke ska han rita sig som en triangel, är klienten en kvinna/flicka skall hon rita sig som en ring. Sedan ska cirkelns yta delas i fyra fält av två linjer, en lodrät och en vågrät. Denna cirkel är nu grundstommen för klientens nätverkskarta, på denna kan man nu kartlägga klientens sociala sammanhang.

Figur 2 är ett exempel på hur en nätverkskarta kan se ut.

Figur 2. Nätverkskartan (socwebb)

Nätverkskartans fält representerar klientens mikrosystem som utgörs av följande fyra fält:

1. Familjen. Dit räknas de som klienten bor tillsammans med.
2. Släkten. Det är alla som klienten genom blodsband är förbundna med. Till detta fält hör även ingifta personer, såsom svågrar och svärdöttrar.
3. Daglig verksamhet. De klienten har daglig kontakt med, Till exempel skolan eller jobbet.

4. Övriga. Till övriga hör vännerna, grannarna och alla andra viktiga personer

4.3.2 Nätverksmöte

När man talar om strukturerat nätverksinriktat arbete avser man främst så kallade nätverksmöten där den socialt utsatte eller drabbade får stöd av sitt nätverk för att finna vägar ur sin problematik. Oftast leds dessa möten av en nätverksterapeut som till exempel kan vara en socionom. För att underlätta nätverksmötet används den tidigare nämnda nätverkskartan som grund för arbetet för att ge en yttre bild av det sociala nätverket. Antalet involverade i nätverksmötet kan variera, ibland bjuds endast de närmaste in medan andra gånger kan det hända att man bjuder in ett större antal deltagare.

I nätverksmötet genomgår man en process som brukar benämnas nätverksspiral och som kan beskrivas i tre faser. I den första fasen ska man lyfta fram problemet och situationen plus att alla olika uppfattningar och oenigheter ska redas ut. I den andra fasen ska man sedan länka samman nätverket och då är det viktigt att alla i nätverket kommer fram med sina åsikter och känslor om problemet. Genom att ge alla möjligheten till att dela med sig av sina åsikter ökar deltagarnas så kallade vi-känsla, att vi jobbar med ett gemensamt problem. Detta ger sedan en beredskap för deltagarna att lyssna och ta emot olika förslag till lösningar, samt att vilja till att lösa problemet. I den tredje och sista fasen mobiliseras nätverkets resurser och man strävar efter att nätverket tar ansvaret, fattar beslut och planerar framåt. Efter de tre faserna fortsätter spiralen utifrån den nya utgångspunkten. (Eriksson & Markström 2000 s.139)

4.3.3 Solveig-terapi

Solveig-terapi är en form av psykoterapimodell, och på finska kallas den också för ”menneisyysmatkailu”. Det finska begreppet på metoden uppstod när man märkte att det var vanligt för de unga som använde sig av metoden att de hade glömt bort delar av sitt liv. De kan lida av några års eller flertal års amnesiaperioder, totala minnesförluster. Det är vanligt att de unga säger att de inte har någon minnesbild av sig själva som barn eller vem som hört till deras omgivning och så vidare. Även om de unga skulle ha

minnesbilder från tidigare är de ofta kronologiskt oklara eller splittrade. Dessa unga kan lida av depression och ha dåligt självförtroende på grund av att de skäms över att inte komma ihåg sitt förflutna. Det är det man vill hjälpa de unga att komma över med hjälp av Solveig-terapi. Att konkret resa tillbaka till den tiden och platsen där den unga varit är kärnan i Solveig-terapi. (Lounavaara-Rintala et al. 1999 s.39)

Den unga gör resan tillbaka i tiden tillsammans med egenvårdaren på anstalten och processen börjar när de tillsammans valt att utföra denna resa. Det första steget i processen är att rita en såkallad stegen där man ritat upp den ungas liv som en tidtabell. Stegen ska ritas så att alla levnadsåren och månaderna är med. Följande saker ska beaktas när man fyller ut stegen med sådant som hänt under den tiden:

1. Vad har hänt den unga själv
2. Vad har hänt familjen eller enskilda familjemedlemmar
3. Vad har hänt i världen som berör den unga

Efter att man ritat stegen och fyllt den med händelser blir följande steg att göra en ”jag-känner-livscykel”. I den ska den unga poängsätta olika händelser i sitt liv med positiva eller negativa poäng. Denna livscykel utgör sedan ett diagram av händelser och det är lättare för egenvårdaren att se var som har varit tungt/svårt för den unga eller tvärtom. Denna ”jag-känner-livscykel” följer med under hela processen och vid behov får den unga på nytt poängsätta om tankarna kring en händelse ändras. Förhoppningen är att diagrammet visar mera positiva linjer än negativa när processen är över. (Lounavaara-Rintala et al. 1999 s.39)

När de två föregående stegen är gjorda tar egenvårdaren kontakt med klientens familj för att få lov till fortsatt utredning. Nu vill man få reda på tidiga händelser så noga som möjligt, och det lyckas bäst med familjens medhjälp. Nu när resan börjar på allvar börjar man med att enskilt intervjua personer som är eller har varit viktiga i den ungas liv. Efter intervjuerna reser man till de platser där den unga växt upp, men om avståndet är för långt använder man sig av material som till exempel videofilmer för att väcka minnen. Orsaken till att man ska väcka minnen hos de unga är att man ska kunna bearbeta händelserna på nytt och ge de unga en möjlighet att tänka på saker och ting.

Man försöker också utreda vem som har hört till den ungas omgivning, så som släktingar, tidigare socialarbetare, och om den unge tidigare varit placerad på något annat barnskyddsanstalt och så vidare. Det är också vanligt att leta efter fotografier och andra föremål som kan kopplas till den ungas förflutna. (Lounavaara-Rintala 1999 s.40)

Av resan görs en bok där man samlar till exempel fotografierna som hittats eller tagits under resan. Texten i boken utgörs av den ungas och egenvårdarens upplevelser och tankar kring resan. Egenvårdaren ska även göra en kopia av boken i fall den unga skulle förstöra originalet vid ett aggressionsutbrott. När man väcker minnen hos de unga ska de få agera ut sina känslor, det är ett sätt att bearbeta dem. Egenvårdaren ska också göra en dagbok till sig själv som innehåller idéer och iakttagelser om det som upptäckts under resan.

Syftet med Solveig-terapi är att få en helhetsbild av klientens liv och att klienten får en aktiv relation till det egna livet och dess människorelationer. Man strävar också efter att ge klienten förmåga att sörja och vara antaglig. Man strävar även efter att den unga vågar öppna sig och själv vill återuppta kontakterna. Om man når målet med Solveig-terapi borde den ungas depression och dåligt självförtroende minska/försvinna. Plus att förmågan att återuppväcka och återfinna människorelationer borde förbättras. (Lounavaara-Rintala 1999 s.41)

5 METODIK

I det följande kapitlet kommer jag att redogöra för min datainsamlingsmetod, urvalet av respondenterna, hur jag genomförde den empiriska undersökningen, analysmetoden och de etiska reflektionerna.

5.1 Datainsamlingsmetod

Jag valde att göra en kvalitativ undersökning på grund av att man når de undersökta situation på djupare nivå och på det sättet förstår man situationen bättre själv som forskare. (Holme & Solvang 1991 s.101) Enligt Jacobsen (2007 s.93) finns det tre olika kvalitativa angreppssätt, och för mig lämpar sig den öppna intervjun bäst. En förutsättning för den öppna intervjun är att relativt få enheter undersöks, när man är intresserad av vad människor säger, och när man är intresserad av hur människor tolkar och förstår ett visst fenomen. Den öppna intervjun kännetecknas av att man utgår från ett tema. Jag gjorde upp en semistrukturerad intervjuguide, för att få en öppen diskussion och få en bredare kunskap om forskningsproblemet. Med semistrukturerad intervju menar man att alla informanterna besvarar samma frågor men att svarsalternativen är öppna. För att diskussionen ska vara så öppen som möjligt styrde jag inte som intervjuare alltför mycket, eftersom syftet med intervjun var att få reda på de undersöktes uppfattning och åsikt, inte min egen. (Holme & Solvang 1991 s.111)

5.2 Urval av respondenter

Jacobsen (2007 s.120) menar att det är viktigt att man vet vad man är ute efter med sin undersökning, alltså syftet när man väljer informanter/respondenter.

Det mest relevanta urvalet av enheter för min forskning blev i detta fall personalen på ett barnhem. Jag valde att kontakta personal som jag visste att hade arbetat minst fyra år på barnhemmet och som hade någon utbildning, jag valde alltså enheter därifrån jag förväntade mig mycket och värdefull information. De kunde även anses som de typiska.

5.3 Genomförandet av den empiriska undersökningen

Mitt arbete är projekterat för ett barnhem i huvudstadsregionen med syftet att kartlägga nätverksmetoder. För att samla in material valde jag att intervjua handledare, psykolog

och familjearbetare. Jag ville få olika syn på nätverksarbetet och därför valde jag att intervjua personer med olika uppgifter.

Efter att jag hade fått forskningstillstånd av chefen skickade jag ut informantbrev till fyra avdelningar, psykologen och familjearbetaren. Både psykologen och familjearbetaren ställde upp, men på grund av tidsbrist hann bara tre av handledarna ställa upp på intervju.

Jag gjorde mina intervjuer sommaren 2010 samtidigt som jag jobbade på barnhemmet. För att underlätta arbetet hade jag bandspelare med mig, det gjorde det lättare att lyssna och ställa tillägsfrågor.

5.4 Analysmetod

Som analysmetod har jag valt att göra en innehållsanalys för att tolka det insamlade empiriska materialet. Innehållsanalys kännetecknas av att man kategoriserar texten och söker teman eller problemformuleringar för att finna en tolkning. Jag börjar med att transkribera det jag har inspelat på band för att sedan följa Jacobsens (2007 s. 139) fem steg för att sedan tolka texten som upplysningar om riktiga förhållanden. De fem stegen är följande:

1. kategorisering, det vill säga att dela upp texten i ett antal teman eller problemställningar
2. kategorierna ska fyllas med innehåll, ta hjälp av citat
3. räkna hur många gånger ett tema eller en problemställning framkommer
4. se om det finns likheter och skillnader i intervjuerna
5. hitta förklaringar till skillnaderna

Man ska alltså enligt Jacobsen (2007 s.139) börja med att söka kategorier som kan skapa struktur i texten. När man kategoriserar data innebär det att man samlar utsagor från intervjuerna i grupp, man gör alltså en abstraktion av data. Man hittar på detta sätt likheterna och olikheterna.

När jag har använt mig av en intervjuguide med olika teman har jag redan på förhand gjort en sorts kategorisering. Min intervjuguide följer teoretiska antaganden i en viss mån. Mina kategorier blir följande:

- barn-familjkontakt före och efter
- samarbetet
- nätverksarbete på barnhemmet
- de professionellas åsikter om nätverksarbetet

Det vi inte ska glömma med den kvalitativa metodens datainsamling är att den borde fortsättningsvis vara öppen. Metoden ska alltså i huvudsak vara induktiv.

Sedan ska man börja fylla kategorierna med innehåll. Det gör man med citat från intervjun. För att se vilka kategorier som uppkommer ofta kan man göra upp en tabell för att jämföra svaren.

Den sista fasen är att jämföra alla intervjuerna med varandra genom att först gå igenom de föregående faserna med de enskilda intervjuerna. (Jacobsen 2007 s.139-144)

5.5 Etiska reflektioner

Enligt Jacobsen (2007 s.21) finns det tre grundläggande etiska krav man ska följa när man gör en undersökning. Det första är att man får ett informerat samtycke, det fick jag genom att skicka informationsbrev (bilaga 3) till avdelningarna. Det grundläggande med informerat samtycke är att de som blir undersökta frivilligt ska få delta och att de vet vad det innebär. Sedan ska man kunna garantera fullständig anonymitet för informanten och det lyckas när man inte skriver ut vem man intervjuat. Det man läser ska alltså inte gå att koppla till någon person. Det sista kravet är att de intervjuade blir korrekt återgivna genom att man inte omtolkar deras åsikter.

6 RESULTAT

I detta kapitel kommer jag att presentera de huvudteman som jag kom fram till med innehållsanalysen. Mina huvudteman blev barn-familjkontakten före och efter nätverksarbetet, samarbetet, nätverksarbete på barnhemmet och de professionellas åsikter om nätverksarbetet. Åsikterna inom varje tema var ganska lika varandra, och alla teman blev besvarade nästan lika mycket. Minst visste man om barn-föräldrakontakten efter avslutat arbete när barnet flyttat bort från barnhemmet.

6.1 Barn-familjkontakten före och efter nätverksarbetet

Alla hade samma uppfattning om barn-familjkontakten. Alla tyckte att det var viktigt att barnen har möjligheten att hålla kontakten till sina närmaste. En av informanterna sa:

"... det är bra att barnet vet dess ursprung för det är där via barnet kan bilda sin egen identitet..."

Även om man tyckte att det var viktigt så påpekade alla i något skede att man ändå alltid först ska se om kontakten till närstående nätverket var bra för barnet eller ej. Om föräldrarna till exempel skulle ha någon negativ påverkan på barnet skulle man inte kanske i första hand rekommendera att hålla kontakten alltför aktivt. Det kom fram under en intervju att:

"föräldrarna kan nuförtiden ibland använda sina barn som spelknappar och då hamnar vi att säga till åt föräldrarna..."

Barn-familjekontakten varierade mycket på barnhemmet. På vissa avdelningar höll barnen mycket kontakt till föräldrarna medan de igen på vissa höll lite mindre eller inte alls. På en avdelning där det hölls mycket kontakt berättade informanten att:

"barnen ringer så kallade kvällssamtal varje kväll, är på veckoslutslov eller så åker de ibland in i veckan dit hem också. Allt sådant, och på sommaren brukar de ha längre lov därhemma och så vidare..."

På en annan avdelning var det ganska annorlunda för där sa handledaren att:

"...vi har inga kvällssamtal, dom har ganska lite kontakt med familjen. Främst ringer dom just före något hembesök, alltså förvånansvärt lite..."

Det som också var ganska förvånansvärt var att vissa av föräldrarna sällan hälsade på på barnhemmet om de inte hade någon insatt träff eller något liknande. En informant berättade att i vissa fall kunde det vara så att föräldrarna och släkten enbart kom på besök om det hände något på avdelning.

”men då när det är någon bemarkelsedag såsom någons födelsedag då brukar det komma fler släktingar och fira till avdelningen”

Nätverksarbetet är en process som påbörjas när barnet kommer till barnhemmet och som pågår ända tills barnet skrivs ut av någon anledning, antingen upphör omhändertagningen och barnet får flytta hem eller så fyller den unga 18 -år och får flytta till egen bostad eller på grund av något annat. Informanterna besvarade alla därför lika på frågan hur barn-familjekontakten ser ut efter avslutat arbete, att de oftast inte vet hur det är. Informanterna hoppades att nätverksarbetet skulle ha lett till positiva förändringar, men ingen kunde säga hur det slutligen gått för barnet. När barnet flyttar bort från barnhemmet har man oftast inte mera kontakt med barnet eller föräldrarna, förutom i vissa fall om de i senare skeden i livet vill hälsa på. En informant sa:

”förvånansvärt många unga kommer ännu efter många år och hälsar på oss hit och då får vi höra hur de har det, men alltid får vi inte veta om kontakten till familjen..”.

Barn-familjekontakten är alltså något man strävar efter att förbättra på barnhemmet, men tyvärr får man nästan aldrig veta hur man lyckats med nätverksarbetet. Alla hoppas på att den skulle se bättre ut efter nätverksarbetet, men när barnet lämnar barnhemmet får inte personalen längre veta om barn-familjekontakten förbättrats.

6.2 Samarbetet

Samarbetet mellan föräldrarna och de professionella varierar en hel del. Det är olika orsaker till varför det varierar så mycket. En informant sa:

”De kommer nog oftast på möten, inte kanske så frivilligt första gången men efter första träffen går det oftast lättare”.

En annan menade att:

”Några kommer frivilligt, några får man inte att komma hur man än försöker och resten är där emellan”

En tredje hade variant:

"Föräldrarna är villiga att samarbeta om det är något viktigt, men inte kräver de själva efter några träffar"

Även om alla föräldrarna inte är villiga att samarbeta strävar man ändå på barnhemmet efter att försöka få dem lite aktivare med på olika träffar. Ibland lyckas det och ibland inte.

En informant berättade att de försökt ha familjetillfällen på sin avdelning så att föräldrarna till exempel bara skulle komma på kaffe, men det har inte lyckats så bra. Andra igen sa att det ibland lyckas och att föräldrarna är ivriga att komma och se hur barnen har det.

Samarbetet bygger alltså oftast på om föräldrarna är villiga eller ej. De professionella gör det bästa dom kan.

6.3 Nätverksarbete på barnhemmet

Enligt en av informanterna bygger nätverksarbetet på barnhemmet på följande:

"Nätverksarbete är det att vi håller kontakt med barnets familj och släkt, upprätthåller nätverket, för barnet kan det ennu inte själv."

Nästan alla var av den åsikten att det är viktigt att man försöker hjälpa barnet med att upprätthålla eller förbättra förhållandet till familjen. En av informanterna var av den åsikten att:

"barnet kan bli exkluderat i något skede av livet om de inte känner sitt ursprung, deras identitet kan vara bort tappat..".

På barnhemmet gjorde man intensivare nätverksarbete tidigare, metoderna som användes då men inte numera var:

- Menneisyysmatkailu/Solveig-terapi
- Nätverksterapi, förr hade man en egen nätverksterapeut som jobbade där

Metoder som använd på barnhemmet nu är :

- Släktträd

- Nätverkskartan
- Ratapoli, en liknande ungdomspsykiatri dit barnhemmets unga kan gå
Helsingfors stads
- Olika terapier, såsom musikterapi, sångterapi med mera

Informanterna tyckte att det görs ganska lite nätverksarbete just nu. Även om de också ansåg att dagliga telefonsamtal på något vis kunde höra till nätverksarbetet.

"Bas kontakt till föräldrarna, ibland besöker vi även hemmen. Vardagliga möten fungerar nästan bäst."

För att samarbetet med föräldrarna ska fungera är det viktigt att få en kontakt till föräldrarna från första början. På en avdelning brukar de bjuda föräldrarna på kaffe och bulla när föräldrarna för barnen tillbaka från hemvisit. Orsaken till detta är:

"vi vill att föräldrarna ska känna av känslan att de är viktiga och betydelsefulla. De här jobbet gör vi tillsammans och föräldrarna och barnen är de sakkunniga, om man får en sådan känsla till föräldrarna fungerar hjälpen också bättre."

Nätverkskartan som används på barnhemmet tyckte nästan alla var fungerande.

"Destu mera vi får veta om barnet, destu fler personer kommer med i bilden."

En informant var av den åsikten att det som Helsingfors stad erbjuder som stöd kanske inte alltid är det bästa. För tillfället är det Ratapoli som ger barn och ungdomar vård, men av erfarenhet sa informanten att minst ett halvt dussin av de unga man fört dit kommer ut och säger att de inte har någon nytta av den hjälpen. Informanten menade:

"..den vård vi fått utanför Ratapoli har visat sig mycket fungerande, och från dem har inte ungdomarna vandrut ut."

De flesta var av den åsikten att nätverksarbetet är bra och att då det gjordes tidigare fungerade det och gav positiva resultat.

"..har fungerat, av Solveig-terapi har jag goda minnen. Det borde göras med varje barn, de är ju ändå 12-13 åringar som kommer hit. Då kan deras minnen vara flummiga eller helt bortglömda, och då borde vi gå igenom dem. Det är då också samtidigt som vi lär känna barnet bäst och kan hjälpa dem."

Det som inte får glömmas att nämnas är egenvårdaren. Även om egenvårdarsystemet inte direkt har något att göra med nätverksarbetet är det ändå egenvårdaren som brukar ha ett stort ansvar att se till att barnet eller den unga får den hjälp/stöd de behöver.

”Egenvårdaren är den drivande kraften som ska hålla i trådarna så att allt snurrar på. Det beror också mycket på arbetsteamet och den ansvarige hur mycket det görs.”

”Egenvårdarsystemet är en relation med två personer, men såklart kan det höra till att egenvårdaren är i kontakt med barnets föräldrar, mor- och farföräldrar och andra barnet nära.”

För att nätverksarbetet ska fungera måste barnen/unga själva vilja vara med.

”Det beror helt på vad barnet eller den unga är beredd på att ta emot hur nätverksarbetet fungerar”

Alla informanterna hade någonting positivt att säga om sina erfarenheter med att jobba med nätverksarbetet, och därför var det flera av dem som skulle vilja satsa mera på det i barnhemmet. Många av dem påpekade om tidsbristen för tillfället, men önskade ändå att nätverksarbetet någon gång igen skulle fungera som tidigare.

En informants motto var:

”När arbetet i den öppna vården tar slut så börjar det här på anstalten och då borde det finnas mycket att erbjuda, just sådan hjälp som motsvarar behovet för klienten när de kommer hit, och nätverksarbetet är ett sådant. Om det då skulle finnas här på anstalten skulle man inte alltid behöva fara annanstans för att söka hjälpen.”

En annan var av den åsikten att om man skulle ha mera nätverksarbete skulle man se skillnader i barn-familjekontakten.

”Förbättras om det görs, märkvärdigt nog. Oftast är det att det inte finns tid för det.”

6.4 De professionellas åsikter om nätverksarbetet.

Alla informanterna gav positiv feedback om nätverksarbetet, och de flesta saknade den tiden då det arbetades effektivare kring nätverksarbetet. De ansåg också att det är ett viktigt jobb och att man borde satsa mera på det. En av informanterna kommenterade att:

”Det borde finnas mer utav nätverksarbetet och vi borde kartlägga mer systematiskt barnens närståendenätverk, och vara mera i kontakt med dem.”

De informanter som hade jobbat med någon viss nätverksmetod hade väldigt goda minnen av det. En av informanterna berättade om en händelse då de använde Solveig-terapi på deras avdelning.

”Jag kommer ihåg en före detta klient som jag var egenvårdare till. När man är i kontakt med barnet och dess omgivning en stund börjar man känna sig som en del av nätverket. Det var en gång när barnet var på sjukhus och jag hälsade på när mamman och brodern var där så tog de emot mig som en av dem. När läkaren undrade vem jag var utbrast mamman att det bara är XXX och att jag är en av dem.”

En annan var av den åsikten att förr hände det mycket mera och att metoden var effektivare. Nuförtiden tar det längre tid innan man får den hjälp som behövs. Informanten manade att:

”För ett barn kan en vecka vara en lång tid. Sällan hinner det hända någonting på en vecka nuförtiden ..”

Informanten var av den åsikten att allt borde vara klart när ett barn kommer till barnhemmet och att hjälpen redan borde finnas. Nuförtiden när nätverksarbetet måste sökas utanför anstalten kan det vara en svår process innan man hittar det lämpliga. Om informanten skulle få ändra på någonting skulle det vara:

”Nonchalansen skulle jag vilja ändra på”

Det fanns också några som var av den åsikten att det är tidsbristen och ekonomiska skäl som bromsar nätverksarbetet.

7 ANALYS OCH DISKUSSION

I det sista kapitlet ska jag börja med att analysera och diskutera resultaten. Efter det tar jag upp egna åsikter om mitt examensarbete, dess process och förslag till fortsatt forskning.

7.1 Resultatdiskussion

Jag kommer här att analysera mitt resultat, jag kommer att följa Jacobsens (2007) modell för innehållsanalysen som jag presenterade i tidigare kapitel. Det empiriska materialet kommer här att jämföras med den teoretiska delen och tidigare forskningar.

7.1.1 Barn-familjekontakten

I resultatet från den empiriska undersökningen poängterade alla informanter om hur viktig barn-familjekontakten är. De tyckte att barnen har rätt att känna sitt ursprung.

Erikssons och Markstöm behandlar också i sin bok om hur viktigt det är för människor att ha socialt nätverk. De menar att i en del kulturer är familjen och släkten en central del av individens sociala nätverk, det vill säga att de har stor betydelse. (Eriksson & Markstöm 2000 s. 139)

I både Anderssons och Sallnäs forskningar betonas familjetillhörigheten. Det var viktigt för barn att känna av familjetillhörighet. Det oväntade var att det inte alltid var så att den biologiska familjen kom i första hand, utan att det räckte att det fanns en trygg vuxen i omgivningen.

Antonovskys nätverksorienterade teori kan också bindas samman med att det är viktigt att man känner familjetillhörighet. Antonovsky menar att människans känsla av sammanhang har större förklaringsvärde än blott och bart objektiva egenskaper hos nätverket. Kvaliteten på nätverket har alltså här en stor betydelse. (Forberg & Wallmark 2000 s. 45)

Upprätthållandet av barn-familjekontakten finns även med i barnskyddslagens 54 §,

Ett barn som vårdas utom hemmet skall tillförsäkras för barnets utveckling viktiga, fortgående och trygga mänskliga relationer. Barnet har rätt att träffa sina föräldrar, syskon och andra

barnet närstående personer genom att ta emot gäster eller företa besök utanför platsen för vård utom hemmet samt att hålla kontakt med dem i övrigt per telefon eller genom att sända och ta emot brev eller därmed jämförbara andra förtroliga meddelanden eller andra försändelser. (Taskinen 2010 s. 201)

Några av informanterna berättade att de hade så kallade ”kvällsamtal”. Varje kväll hade varje barn på deras avdelning möjlighet att ringa ett samtal hem. De flesta informanterna sa att deras barn ofta är hemma på veckoslutsbesök eller vid andra tillfällen.

Även om alla informanterna var av den åsikten att barn-familjekontakten var något som borde stödas, påminde de också att det är viktigt att se från hurudana familjeförhållanden barnet kommer. Om familjen inte har något positivt inflytande på barnet, utan endast negativt är det inte bra för barnet att hålla regelbunden kontakt.

I barnskyddslagens 62§ kan man se orsakerna till varför kontakterna borde begränsas.

- 1) kontakten äventyrar uppnåendet av syftet med vården av barnet utom hemmet och en begränsning är nödvändig med tanke på barnets vård och fostran, eller*
- 2) kontakten är till fara för barnets liv, hälsa, utveckling eller säkerhet, eller*
- 3) en begränsning är nödvändig för föräldrarnas eller familjens övriga barns säkerhet, säkerheten för de andra barnen i familjehemmet eller anstalten eller personalens säkerhet, eller*
- 5) ett barn som fyllt 12 år motsätter sig kontakten. Detsamma gäller ett barn som är yngre än 12 år, om barnet är så utvecklat att hans eller hennes vilja kan beaktas.*

I 63§ står det att om ett barn hindras från att träffa sin familj är det bara en tillfällig lösning. En begränsning kan vara i kraft högst ett år. (Taskinen 2010 s. 204)

7.1.2 Samarbete

Samarbete mellan de professionella och familjen varierar enligt informanterna. Största delen av familjerna ställer upp på de olika möten/träffarna när de ordnas, men det är sällan föräldrarna själva skulle be om en träff. Det finns också sådana föräldrar som aldrig deltar i något som har att göra med barnskyddets möten. Även om kontakten med föräldrarna varierar ska de professionella hela tiden försöka aktivera föräldrarna till samarbete. Man kunde kanske förvänta sig att föräldrarna var mera villiga tillt samarbete, eftersom det är deras barn det är frågan om.

En forskning som gjorts tidigare kring detta ämne är “Föräldrars röster – hur är det att ha sina barn placerade i fosterhem?”. (Höjer 2007) Höjer kom fram i sitt resultat att föräldrarna ansåg att det var viktigt för barnets trygghet att samarbetet fungerade. Om barnet vet att föräldrarna och de professionella är i kontakt med varandra vet de att de kan lita på de professionella. För att samarbetet ska kunna fungera tyckte föräldrarna att det var viktigt att de blev respekterade och kunde känna delaktighet.

Kari Kille´n (1996) menar i sin bok “Svikna barn” att öppenhet och förmågan att vara där föräldrarna är känslomässigt är avgörande för samarbetet.

Också Eriksson och Markström (2000) tar fram professionell-klient relationen. I detta sammanhang passar Bayles modell *fiduciary* in. I den har den professionella den överlägsna kunskapen, men både klienten och den professionella har ansvaret för besluten som ska fattas. Klienten är tvungen att förlita sig på den andres sakkunskap. Enligt Bayles borde en professionell inneha följande sju egenskaper för att betraktas trovärdig:

- ärlighet och öppenhet
- för att vara värd en klients förtroende är ärlighet en förutsättning
- yrkeskompetens, känna till sitt område
- skyldighet att tillhandahålla hjälp
- lojalitet
- rättvisa, alla ska bli lika behandlade
- tystnadsplikt. (Eriksson & Markström 2000 s. 161)

En av informanterna berättade att de brukar bjuda föräldrarna på kaffe och bulle i samband med att föräldrarna för barnen tillbaka från hembesök. Detta är också ett sätt att bygga upp en fungerande relation på. Föräldrarna får samtidigt bevis på att de är välkomna och att man vill samarbeta med dem i stävan efter barnets och familjens bästa.

7.1.3 Nätverksarbete på barnhem

Nätverksarbetet på barnhem är för tillfället inte så aktivt, menade informanterna. Förr gjordes det mycket mer nätverksarbete när det till exempel fanns en egen nätverksterapeut på barnhemmet. Det som också användes tidigare var Solveig-terapi, som är en egenvårdarpsykoterapimodell. Kärnan i Solveig-terapin är att konkret resa tillbaka till den tiden och platsen där den unga varit. (Lounavaara-Rintala 1999 s.39) Då metoden användes var det egenvårdarna tillsammans med barnen som gjorde den så kallade resan tillbaka i barnens förflutna. Minnen av Solveig-terapin var positiva och de som hade använt metoden skulle gärna använda den på nytt. En orsak till varför metoden inte används är för att den är väldigt tidskrävande.

Metoder som används på dagens barnhem är nätverkskartan och nätverksmötet. Barnskyddslagens 32 § behandlar nätverkskartan. Där står det att när ett barn blivit placerat utanför hemmet ska man göra upp ett närstående nätverk. Det finns också undantag att man inte gör en nätverkskarta vid placering, vilket beror på barnets situation. (Taskinen 2010) Om barnet kräver mera stöd för sitt sociala nätverk är stadens utbud för nätverksarbete tillgängligt.

När man på barnhem idkar nätverksarbete ska man komma ihåg att det är frivilligt för klienterna att delta. (Forsberg & Wallmark 2000 s.11)

En av informanterna berättade om sina erfarenheter om nätverksarbetet. Informanten berättade att då det användes flitigare på barnhemmet deltog störta delen av barnen, men nuförtiden då man måste åka utanför barnhemmet är det cirka ett dussin av barnen som lämnar hjälpen på en gång. En informant var av den åsikten att även om man inte specifikt använder någon skärskild nätverksmetod så jobbar man ändå med barnets sociala nätverk. Informanten tyckte att till exempel ”kvällssamtalen” kunde räknas till nätverksarbetet. Nätverksarbetet kan enligt informanten vara något som sker i vardagen, så som kaffestunder och sådant.

De flesta informanterna tog i något skede upp egenvårdaren i diskussionen, de menade att egenvårdarsystemet inte är nätverksarbete, men att det är egenvårdarens sak hur han/hon stöder barnet med nätverksarbetet. Bent Madsen (2001) skriver om

socialpedagogens roll inom nätverksarbetet i sin bok. Han menar att socialpedagogen ska vara nätverksuppbyggare istället för nätverksersättare. (Madsen 2001 s.138) Jag håller helt med honom i denna argumentation, de professionella ska stöda klienterna i att återbygga eller återfinna relationer.

7.1.4 De professionellas åsikter om nätverksarbetet

Informanterna hade olika åsikter om nätverksarbetet. Ingen hade något dåligt att säga om det, men det framkom tydligt vem som tidigare arbetat med någon metod. De som hade erfarenhet av nätverksarbete var de positivaste och önskade att man fortfarande skulle satsa på det.

I Christensens undersökning ”Kommer barnens åsikter fram i samband med deras familjeplaceringar?” fick hon positiva resultat om barns delaktighet. Hennes resultat visade att personalen strävar efter att barnen ska få vara med och dela med sig av sina åsikter angående placering och sina egna liv. I barnskyddslagens 5§ om barnets och den ungas åsikter och önskingar står det att det är viktigt att man förklarar situationen så att barnet/den unga förstår vad som pågår. Man ska också höra på deras egna åsikter och låta dem vara med och bestämma om sin vård. (Taskinen 2010 s.183) Även i nätverksarbetet är det viktigt att höra barnet för att kunna ge den bästa möjliga hjälpen, ansåg informanterna.

Barnskyddslagens 54 § behandlar människorelationer och kontakten till de närmaste. Man ska se till att barnet får hålla kontakten till de närmaste även om barnen är placerade. (Taskinen 2010 s. 201) KASAM, känslan av sammanhang är något man bland annat strävar efter på barnhem. (Eriksson & Markström 2000 s..137) Informanterna tyckte också att det är viktigt att barnen och de unga upprätthåller kontakten till närstående nätverket. I Askheim & Starrins bok kom det även fram att om människorna har en social gemenskap ger det dem självförtroende och en känsla av tillhörighet. (Askheim & Starrin 2007 s. 117)

Alla var av den åsikten att det är ekonomin och tidsbristen som är orsaken till att man inte satsar på nätverksarbetet just nu. Andra orsaker var att man satsade på andra åtgärder som stöder barnen, som till exempel egenvårdarsystemet.

7.2 Metoddiskussion

Jag anser att jag gjorde ett bra val när jag valde att göra en kvalitativ undersökning. Med den öppna intervjun fick jag grundligare svar än vad jag skulle ha fått med till exempel enkäter. Jag hade stor hjälp av intervjuguiden och bandspelaren under intervju tillfällen. Intervjuguiden gjorde det enklare för då kunde man styra intervjuens gång även om informanterna fritt kunde svara enligt deras åsikter. Bandspelaren gjorde det möjligt att lyssna och hänga med bättre.

Det som är mindre bra med intervjuer är att informanterna blir mycket färre, det är tidskrävande att göra intervjuer.

Från första början hade jag bara tänkt intervjua personal från avdelningarna, men under mina intervjuer gav någon förslaget till att även intervjua familjearbetaren och psykologen för att få andra synvinklar på nätverksarbetet. Jag intervjuade totalt fem personer, men hade hoppats få fler intervjuer. Resultatets reliabilitet skulle kanske se annorlunda ut med fler informanter. Även om jag inte fick så många informanter som jag hade tänkt mig fick jag mycket värdefull information och fakta samlad. Jag är glad för att de informanter som ställde upp hade mycket att dela med sig.

Urvalet av informanter kunde jag ha gjort på ett annat sätt, nu valdes de slumpmässigt ut från avdelningarna. Kravet var att de hade utbildning och hade arbetat minst fyra år på barnhemmet. Det skulle troligen ha gett mera om alla informanter i något skede hade arbetat med nätverksarbete, vilket skulle ha gett fler åsikter om det.

Analysmetoden som jag hade valt att använda fungerade bra i mitt arbete. Det som tog mest tid var att översätta det empiriska materialet från finska till svenska. När det var gjort lyckades analysen bra.

7.3 Förslag till fortsatt forskning

Det skulle vara intressant att göra en fortsatt forskning kring hur barnen och de unga upplever nätverksarbetet på barnhem. Nu har jag bara fått de professionellas tankar, men jag tycker att det skulle vara bra att veta vad barnen själva anser om arbetet, för det är dem man hjälper.

En annan ide' skulle vara att intervjua ungdomar som bott på barnhem och få höra deras tankar kring nätverksarbetet.

KÄLLOR

Andersson, Gun. 1998, Föräldrakontakten och familjetillhörighet ur fosterbarns perspektiv. *Socialvetenskaplig tidsskrift*, nr 1, s.3-23

Askheim, O.P. & Starrin, B (red.) 2007. Empowerment i teori och praktik. Malmö: Gleerups. 914-064-838-9

Eriksson, Lisbeth & Markström, Anne-Marie. 2000. Den svårfångade socialpedagogiken. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 91-44-01288-8.

Bardy, Marjatta. 2009. Lastensuojelun ytimessä. Helsinki: Yliopistopaino OY 287s. ISBN: 978-952-245-078-4

Christensen, Elise. 2006. Kommer barnens åsikter fram i samband med deras familjehemsplaceringar? *Fältrapport i socialt arbete* s, 1-17

Blomdahl, Frej Ginborg & Eriksson, Bengt. 1998. Social omsorg och socialpedagogik. Filosofi- teori- praktik. Lund: Studentlitteratur. 166s. ISBN: 91-44-00473-7

Forsberg, Gunnar & Wallmark, Johan.2000. Nätverksboken – om mötets möjligheter. Stockholm: Liber AB. ISBN: 91-47-04890-5

Forsberg, Hannele. 1998. Perheen ja lapsen tähden. Etnografia kahdesta lastensuojelun asiantuntijakulttuurista. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy. 317s. ISBN: 951-9424-28-8

Hämäläinen, Juha & Kurki, Leena. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY 253s. ISBN: 951-0-21354-3

Höjer, Ingrid. 2007. Föräldrars röster – hur är det att ha sina barn placerade i fosterhem? Brukare och forskare samverkar. *STIFTELSEN Allmänna Barnhuset*. Nr 2, s.1-69

Jacobsen, Dag Ingvar, 2007. Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 978-91-44-00638-3

Karling, Marjo, Ojanen, Tuija, Sive'n, Tuula, Vihunen, Riitta & Vile'n Marika. 2008. Lapsen aika. 11 painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit OY. 314 s. ISBN: 978-951-0-32606-0

Linderot, Sofia. 2006. Att placera eller inte placera i släktinghem, det är frågan. En studie kring familjehemplaceringslagstiftning, attityder och handläggning inom socialtjänsten. *Lunds universitet, Socialhögskolan* Nr 1, s.1-92

Killén, Kari. 1996. Svikna barn. Om bristande omsorg och vårt ansvar för de utsatta barnen. Smedjebacken: Fälth& Hässler AB 495s. ISBN: 91-46-16333-6

Kille'n, Kari. 2002. Barndomen varar i generationer. Om förebyggande arbete med utsatta familjer. Smedjebacken: Fälth& Hässler AB 261s. ISBN: 91-46-18212-8

Klefbeck, Johan & Ogden, Terje. 1995. Barn och nätverk. Ekologiskt perspektiv på barns utveckling och nätverksterapeutiska metoder i behandlingsarbetet med barn.

Fallköping: Lieber AB. ISBN: 91-634-1703-0

Lounavaara-Rintala, H, Varilo, E, Vuornos, P & Wahlbeck, J-Cr. 1999. Vuorovaikutus kuvioita. I: Varilo, E., Lounavaara-Rintala, H., Varilo, L., Vuornos, P., Wahlbeck, J-C., Anttila, S., Berglund, M I., Kankaanpää, T., Koskinen, S-A., Peltonen, L., Pietiläinen, R. & Rantaniemi, T. Menneisyyden rakentaminen lastensuojeluperheiden nuorten hoitokeinona. Vantaa: Tummavuoren Kirjapaino Oy ISBN: 952-91-1295

Madsen, Bent. 2001. Socialpedagogik. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 978-91-44-01432-6

Madsen, Bent. 2006. Socialpedagogik. Integration och inklusion i det moderna samället. Danmark: Studentlitteratur. ISBN: 91-44-00481-8

Sallnäs, Marie. 1999, Institutionsvård för barn och ungdomar. Att vara som en familj. *Socialvetenskaplig tidsskrift*, nr.2, s.123-141

Seikkula, Jaakko. 1994. Sosiaaliset verkostot. Ammattiauttajan voimavara kriiseissä. Tampere: Tammer-Paino Oy. 181s. ISBN: 951-26-3869x

Suurpalo, Sato. 2007. HUONO ÄITI? Äitiys lapsensa huostaanoton kokeneiden äitien sanoittamana. Pro gradu-tutkielma s. 1-84

Taskinen, Sirpa. 2007. Barnskyddslag (417/2007). Tillämpningsguide. Stakes handbok. Gummerus Kirjapaino Oy. ISBN: 978-951-33-2015-7

Nätkällor:

Socwebb. Metoder i socialt arbete. Tillgänglig:

<http://www.valt.helsinki.fi/yhpo/sosweb/sivut/svenska/sivut/natverkskarta.htm> Hämtad 04.09.2010

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Publicerad 10.12.2009. Tillgänglig: <http://www.stakes.fi/FI/Tilastot/Aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastensuojelu.htm> Hämtad 12.08.2010

Unicef. Publicerad:2009 Tillgänglig:

<http://www.unicef.se/om-unicef/unicefs-publikationer/barnkonventionen> Hämtad: 24.09.2010

BILAGOR

Bilaga 1 Föreståndare på barnhem

ANHÅLLAN OM FORSKNINGSTILLSTÅND

Anhållan om forskningstillstånd

Helsinki xx.xx.2010

Jag heter Mia-Maria Björkskog och studerar till socionom vid Arcada – Nylandsvenska yrkeshögskolan i Helsingfors. Jag är nu i slutskedet av mina studier och skall skriva mitt examensarbete om det placerade barnets sociala nätverk.

Jag ansöker härmed om forskningstillstånd för att kunna intervjua personalen på barnhemmet i Helsingfors för min undersökning.

Syftet med min undersökning är att kartlägga de nätverksmetoder som används på barnhemmet och att ny personal kan få idéer om hur man jobbar med metoderna på elevhemmet. Deltagandet är frivilligt och intervjun kommer att vara helt konfidentiell. Man får även avbyta pågående intervju, och man kan lämna vissa frågor obesvarade. Informanterna förblir anonyma. I intervjuerna kommer jag att använda bandspelare, om informanterna tillåter det. Så länge jag skriver mitt examensarbete kommer endast jag och min handledare att ha tillgång till det insamlade materialet. Materialet kommer att förvaras i ett låst skåp tills mitt examensarbete är klart, efter det förstörs det och ingen utomstående kommer att ha tillgång till det.

Undersökningen vill jag gärna utföra i Juni 2010.

Med vänlig hälsning

Mia-Maria Björkskog

bjorkskm@arcada.fi

HANDLEDANDE LÄRARE:

Arla Cederberg

Bilaga 2

TUTKIMUSLUPA

Lastenkoti

HAKEMUS

Johtaja

Helsinki xx.xx.2010

Tutkimuslupa hakemus

Olen Björkskog Mia-Maria ja opiskelen sosionomiksi Helsingin ammattikorkeakoulu Arcadassa. Olen loppusuoralla opintojeni kanssa ja aion kirjoittaa opinnäytetyöni ”sijoitetun lapsen sosiaalisesta verkostosta”.

Haen täten tutkimuslupaa tehdä tutkimusta lastenkodissanne Helsingissä. Tutkimuksessa haastattelisin lastenkodin ohjaajia ja perhetyöntekijää. Tutkimukseni tarkoitus on kartoittaa lastenkodissa käytettäviä verkostotyömenetelmiä ja valmiin opinnäytetyöni avulla myös antaa uusille työntekijöille ideoita menetelmien käyttöön. Haastattelu on täysin luottamuksellinen ja perustuu vapaaehtoisuuteen, eli haastattelun voi halutessaan keskeyttää. Myös kysymyksiin vastaamatta jättäminen on täysin sallittua. Ketään haastatteluun osallistunutta ei voida opinnäytetyöni perusteella tunnistaa, eli haastateltava pysyy anonyyminä. Haastatteluissa käytän nauhuria työvälineenä. Niin kauan kuin kirjoitan opinnäytetyötäni vain minulla ja ohjaajallani on lupa käyttää kerättyä aineistoa. Kerätty aineisto säilytetään lukitussa kaapissa, opinnäytetyön valmistumisen jälkeen materiaali tuhotaan

Suorittaisin haastattelut heinäkuussa 2010.

Ystävällisin terveisin,

Mia-Maria Björkskog

Ohjaava opettaja:

bjorkskm@arcada.fi

Arla Cederberg

ace@egon.arcada.fi

Hei!

Helsinki xx.xx.2010

Olen sosionomi-opiskelija Mia-Maria Björkskog ammattikorkeakoulu Arcadasta. Olen loppusuoralla opintojeni kanssa ja olen tällä hetkellä tekemässä opinnäytetyötäni, joka käsittelee sijoitetun lapsen sosiaalista verkostoa vanhempiin ja sukulaisiin. Opinnäytetyössäni tutkin mm. miten lastenkodin henkilökunta voi tukea lasten sosiaalista verkostoa ja minkälaisia verkostotyön menetelmiä lastenkodissa käytetään.

Opinnäytetyöni puitteissa aion suorittaa teemahaastatteluja joiden tarkoituksena on selvittää miten lastenkodin henkilökunta voi tukea lasten sosiaalista verkostoa ja minkälaisia verkostotyön menetelmiä lastenkodissa käytetään. Haastattelukysymykseni käsittelevät siis sitä, miten henkilökunta voi tukea lapsia ja lasten vanhempien yhteydenpitoa ja kanssakäymistä, sekä miten ja minkälaisia menetelmiä ohjaajat käyttävät siinä. Haastattelu on täysin luottamuksellinen ja perustuu vapaaehtoisuuteen, eli haastattelun voi halutessaan keskeyttää. Myös kysymyksiin vastaamatta jättäminen on täysin sallittua. Ketään haastatteluun osallistunutta ei voida opinnäytetyöni perusteella tunnistaa, eli haastateltava pysyy anonymyminä. Mikäli sinulle sopii nauhoitan mielelläni haastattelut. Haastattelussa saamani materiaali käytetään vain opinnäytetyöni tekoon ja ainoastaan ohjaajallani ja minulla on mahdollisuus lukea aineisto. Materiaalia ei voida tunnistaa opinnäytetyössäni. Aineistoa säilytetään lukitussa kaapissa, opinnäytetyön valmistumisen jälkeen materiaali tuhotaan.

Toivon, että suostut haastateltavaksi. Otan lähipäivinä yhteyttä sopiakseni haastattelun ajankohdasta.

Vastaa mielelläni esiin tuleviin kysymyksiin. Yhteistietoni ovat puh. xxx-xxxxxxx ja sähk. bjorkskm@arcada.fi.

Ystävällisin terveisin

Mia-Maria Björkskog

bjorkskm@arcada.fi

Ohjaava opettaja: Arla Cederberg

ace@egon.arcada.fi

Bilaga 4 Intervjuguide

Bakgrund

- Skolning
- Hur länge har du jobbat här
- Har du tidigare jobbat på ngn annan barnhemsanstalt?

Barn-familjkontakten

- Hur håller barnen i allmänhet kontakten till familjen/släkten
- Är det enligt dig bra för barnen att ha kontakt med familjan/släkten, varför?

Samarbete

- Hur mycket samarbete har ni med föräldrarna?
- Är de villiga att samarbeta?

Nätverksarbetet

- Vad är nätverksarbete enligt dig?
- Vilka nätverksmetoder används på barnhemmet?
- Hur fungerar de?
- Hur mycket arbetar ni med nätverksarbete? (konternuerligt? tidpunkt?)

Resultat

- Hur ser barn-familj kontakten ut efter utfört arbete?

Åsikter

- Vilka är dina erfarenheter av nätverksarbetet?
- Vilken nätverksmetod är din favorit /fungerar bäst enligt dig?
- Skulle du ändra på någonting med nätverksarbetet?

Taustatieto

- Koulutus?
- Kauanko olet työskennellyt tässä lastenkodissa?
- Oletko aikaisemmin työskennellyt muissa vastaavissa paikoissa?

Lapsi-perhekontaktit

- Miten lapset yleensä pitävät yhteyttä perheisiinsä ja sukulaisiinsa?
- Onko mielestäsi hyvä että lapsi pitää yhteyttä perheeseen/sukulaisiin?

Yhteistyö

- Paljonko yhteistyötä teette perheiden kanssa?
- Ovatko perheet vapaaehtoisesti valmiita yhteistyöhön?

Verkostotyö

- Mikä on verkostotyö mielestäsi?
- Mitä verkostotyömenetelmiä käytetään lastenkodissanne?
- Miten ne toimivat?
- Paljonko käytätte verkostotyötä?

Tulokset

- Millainen on lapsi-perhekontakti verkostotyön jälkeen?

Mielipiteet

- Mitkä ovat sinun mielipiteesi verkostotyöstä?
- Mikä verkostotyömenetelmä on suosikkisi/toimii parhaiten?
- Muuttaisitko jotain verkostotyössä?